HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רשעים דור המבול. דכתיב [בהו] כי רצה רעת האדם (בראשית ח׳): **חטאים אנשי סדום.** דכתיב בהו רעים וחטאים (שם יג): **אבל עומדים הם בו׳.** שחיין ונדוניס: **גמ׳ נשמתן קשה להם בגיהנם.** נשמת עלמן שרפתן דכתיב רוחכם חמ תאכלכם (ישעיה נג): **כשגיל גלגל העין.** שרוחין טובתן שלימה והיו גובהין עיניהם ומנוקפין אחר עיניהם: **כמיס שדומה לגלגל העין.** מעיות שבועצין ממקום קטן כמו עין: **שנשה נשפייהו.** מאותן מעיות של דור המבול שהיו ממין כלמה לקמן [ע״ב] ברומתן קלקלו ברומתן נדונו: **וכולן חוזרו.** להזדווג עם מיניהם: **חוץ מפומלמי.** עוף הוא שמוחו עדיין תרכות רעה שמזדווג עם הכל. פומלמי עוף אחד ובמסכת חולין (דף סב:) גבי שמונה ספיקות אימת ואכרוגת פומלמי ודרכו של מוחו רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים על כן לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול וחטאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום אמרו לו אינם עומדין בעדת צדיקים אבל עומדין בעדת רשעים [ו](מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר [1] וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה׳ וימותו בעולם הזה במגפה לעולם הבא) [א] דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין שנאמר [2] במדבר הזה יתמו ושם ימותו דברי רבי עקיבא ר׳ אליעזר אומר עליהם הוא אומר [3] אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח [ב] עדת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר [4] ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי ר״ע ר״א אומר עליהם הוא אומר [5] ה׳ ממית ומחיה מוריד שאול ויעל: **גמ׳** [ג] ת״ר דור המבול אין להם חלק לעולם הבא שנאמר [6] ויימח את כל היקום אשר על פני האדמה וימח את כל היקום בעולם הזה וימחו מן הארץ לעולם הבא דברי ר״ע ר״י בן בתירא אומר לא חיין ולא נדונין שנאמר [7] לא ידון רוחי באדם לעולם לא דין ולא רוח דבר אחר לא ידון רוחי שלא תהא נשמתן חוזרת לנדנה ר׳ מנחם [ג] בר יוסף אומר אפילו בשעה שהקב״ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שנאמר [8] תהרו [ד] חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם ת״ר [ה] דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב״ה ומה כתיב בהם [9] בהיתם שלום מפחד ולא שבט אלוה עליהם וכתיב [10] שורו עבר ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשכל וכתיב [11] ישלחו כצאן עוילהם וילדיהם ירקדון וכתיב [12] ישאו בתוף וכנור וישמחו לקול עוגב וכתיב [13] יבלו [ג] ימיהם בטוב [ו] ושנותם בנעימים וכתיב וברגע שאול יחתו והיא גרמה שאמרו לאל [14] סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו אמרו כלום צריכין אנו לו אלא לטיפה של גשמים יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהן אמר הקב״ה בטובה שהשפעתי להן בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם שנאמר [15] ואני הנני מביא את המבול מים ר׳ יוסי אמר דור המבול לא נתגאו אלא בשביל גלגל העין שנאמר [16] ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו] לפיכך דן אותן במים שדומה לגלגל העין שנאמר [17] נבקעו כל מעינות תהום רבה [ה] וארבות השמים נפתחו א״ר יוחנן דור המבול ברבה קלקלו וברבה נידונו ברבה קלקלו שנאמר [18] וירא ה׳ כי רבה רעת האדם וברבה נידונו שנאמר כל מעינות תהום רבה א״ר יוחנן שלשה נשתיירו מהם בלועה דגדר וחמי טבריא ועיניא רבתי דבירם [19] כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ א״ר יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א״ר אבא בר כהנא וכולם חזרו חוץ מתושלמי [20] ויאמר [ו] ה׳ לנח קץ כל בשר בא לפני א״ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחה של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ וכתיב [21] החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא [ז] נה בהם א״ר אלעזר מלמד שזקף עצמו כמקל ועמד לפני הקב״ה ואמר לפניו רבש״ע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם [ח] (ואף על נח נחתם גזר דין שנא׳ ולא נח בהם) תנא דבי ר׳ ישמעאל אף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה׳ שנאמר [22] נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן בעיני ה׳ [23] וינחם ה׳ כי עשה את האדם בארץ כי אתא רב דימי אמר אמר הקב״ה יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ מאי משמע כתיב הכא וינחם ה׳ וכתיב התם [24] וינחם אותם וידבר על לבם ואיכא דאמרי לא יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ כתיב הכא וינחם וכתיב התם [25] וינחם ה׳ על הרעה אשר דבר לעשות לעמו [26] אלה תולדות נח [נח איש צדיק תמים היה בדורותיו] א״ר יוחנן בדורותיו ולא בדורות אחרים וריש לקיש אמר בדורותיו כ״ש בדורות אחרים א״ר חנינא משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומץ במקומה ריחה נודף שלא במקומה אין ריחה נודף א״ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה לצלוחית של פלייטון שהיתה מונחת במקום הטנופת במקומה ריחה נודף וכ״ש במקום הבושם וימח את כל היקום אשר על פני האדמה אם אדם חטא בהמה מה חטאה תנא משום רבי יהושע בן קרחה משל לאדם שעשה חופה לבנו והתקין מכל מיני סעודה לימים מת בנו עמד (ובלבל) [ופזר] את חופתו אמר כלום עשיתי אלא בשביל בני עכשיו שמת חופה למה לי אף הקב״ה אמר כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו שאדם חוטא בהמה וחיה למה לי [27] מכל אשר בחרבה מתו [ו] ולא דגים שבים דרש ר׳ יוסי דמן קסרי מאי דכתיב [28] קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה ואם לאו הקב״ה מביא עליכם את המבול ומקפה נבלתכם על המים כזיקין שנאמר קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם שנאמר תקולל חלקתם בארץ לא יפנה דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך כרמים [ח] [ט] אמר לו ומי מעכב אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכם א״כ

יפה עשיתי. למפשר היו מוכרין: **לכן.** מילו הוה בדורות אחרים היה לדיך יותר: **פלייטון.** נופש שריחו נודף ומינו מפרסמון: **מקיפה.** מלוף כמו ויקף הכרזל דמתרגמינן וקפף (מלכים ג ו): **כויקין.** נודות: **נח יפנה דרך כרמים ממנו ומי מעכב.** [מיד] שמינו עופש מס יש בידו כח לעשות כך: **[פרידה] אחת יש לי להוציא מכם.** מפומלמי הלדיך יומות קודם ונח יהיה נדון עמכם:

1. וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִבַּת הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְיָ׃ במדבר יד לז
2. אָנִי יְיָ דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלַי בְּמִדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ׃ במדבר יד לה
3. אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עָלֵי זָבַח׃ תהלים נ ה
4. וַיְכַסּוּ הַמַּיִם אֶת צָרֵיהֶם לֹא נוֹתַר מֵהֶם עַד אֶחָד׃ שמות טו יד
5. יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל׃ שמואל א ב ו
6. וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ וַיִּשָּׁאֶר אַךְ נֹחַ וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה׃ בראשית ז כג
7. וַיֹּאמֶר יְיָ לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מְאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה׃ בראשית ו ג
8. תַּהֲרוּ חָשַׁשׁ תֵּלֵדוּ קַשׁ רוּחֲכֶם אֵשׁ תֹּאכַלְכֶם׃ ישעיהו לג יא
9. בְּהָתֵּיהֶם שָׁלוֹם מְפָחַד וְלֹא שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם׃ איוב כא ט
10. שׁוֹרוֹ עִבַּר וְלֹא יָגֵעַל תְּפַלֵּט פָּרָתוֹ וְלֹא תְשַׁכֵּל׃ איוב כא י
11. יְשַׁלְּחוּ כַצֹּאן עֹלֵילֵיהֶם וִילָדֶיהָם יִרְקֹדוּן׃ איוב כא יא
12. יִשְׂאוּ כְתֹף וְכִנּוֹר וְיִשְׂמְחוּ לְקוֹל עוּגָב׃ איוב כא יב
13. אִם יִשָּׁמְעוּ וְיַעֲבֹדוּ יְכַלּוּ יְמֵיהֶם בְּטוּב וּשְׁנֵיהֶם בְּנְעִימִים׃ איוב לו יא
14. וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ׃ איוב כא יד
15. וְאָנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם עַל הָאָרֶץ לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר בָּאָרֶץ יִגְוָע׃ בראשית ו יז
16. וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ׃ בראשית ו ב
17. בְּשָׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ׃ בראשית ז יא
18. וַיִּרְא יְיָ כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם׃ בראשית ו ה
19. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ׃ בראשית ו יב
20. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת הָאָרֶץ׃ בראשית ו יג
21. הֶחָמָס קָם לְמַטֵּה

רֶשַׁע לֹא מֵהֶם וְלֹא מֵהֲמוֹנָם וְלֹא מֵהֳמֻלָּם וְלֹא נֹחַ בָּהֶם׃יחזקאל ז יא 22. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם׃בראשית ו ז

23. וַיְנַחֵם יְיָ כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ׃ בראשית ו ו 24. וְעַתָּה אַל תִּירְאוּ אַנְכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם׃ בראשית נ כא 25. וַיִּנָּחֶם יְיָ עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ׃ שמות לב יד 26. אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ׃ בראשית ו ט 27. כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ׃ בראשית ז כב

28. קַל הוּא עַל פְּנֵי מַיִם תְּקֻלַּל חֶלְקָתָם בָּאָרֶץ לֹא יִפְנֶה דֶּרֶךְ כְּרָמִים׃ איוב כד יח

הגהות הגר"א

[א] גמ׳ דור המדבר נרשם עליו חוש ג׳: [ב] שם עדת קרח. נרשם עליו חוש ג׳: [ג] שם יומיהם בטוב. ל״ל בטוב ימיהם: ושנותם בנעימים וכתיב [ד] שם ותרכות השמים נפתחו. נמחק וי״ב ויסכרו מעיינות תהום: [ה] שם מלמד שהיו מפנים דרך כרמים. נמחק:

לעזי רש"י

אשטרי״א [אישטר״א]. הוריה, מהות, ישות.